

Historische Topografische Kaarten (3)

Tegenwoordig is het mogelijk om diverse historische kaarten on-line te bekijken op 'het' internet.

Eén van de sites met oude kaarten van o.a. Ommen en omgeving is www.overijsselkaart.nl met kaarten van Stadsarchief en Athenaeumbibliotheek te Deventer en de Overijsselse Bibliotheek Dienst.

In "De Darde Klokke" fragmenten van deze kaarten van onze omgeving met een korte toelichting.

De volledige kaarten worden weergegeven (m.b.v. een MrSID-viewer zelfs zeer gedetailleerd) op bovengenoemde site (zoek op Doc.nr. bijvoorbeeld "OIK_000283" of op plaatsnaam).

Transiselania Dominium vernaculè Over-Yssel

Schaal: 1:330.000

Auteur/kaartmaker: D. Bartoldo Wicheringe

Uitgever/drukker: Willem en Johannes Blaeu

Datering inhoud: / / 1590 -

Jaar van uitgave: 1642 -

Doc.nr: [OIK_000287](#)

Beschrijving:

Op deze kaart worden voor het eerst de belangrijkste wegen getoond en het is ook de oudste kaart (van "Overijsselkaart.nl") waarop bijvoorbeeld de Ommerschans en de "Leemlerberg" worden afgebeeld.

De kaart geeft de situatie aan zoals deze was aan het eind van de zestiende eeuw en is in 2 uitgaven terug te vinden bij "Overijsselkaart.nl": OIK_000287 en OIK_000041.

De kaart is afkomstig uit een atlas van Blaeu, gemaakt in opdracht van Bartholomeus Wicherige.

De naam Blaeu staat voor een heel kaartenmakersgeslacht die bekend staat om z'n wereld- en stedenatlas.

Willem Janszoon Blaeu

De grondlegger van Blaeu's wereld- en stedenatlas is **Willem Janszoon Blaeu** die in 1571 in Alkmaar werd geboren als zoon van een welgestelde haringverkoper. Hoewel hij voorbestemd was zijn vader op te volgen, lag zijn belangstelling op het terrein van de wiskunde en de astronomie. Van 1594 tot 1596 was hij leerling van Tycho Brahe, de beroemde Deense astronoom. In die jaren bekwaamde hij zich in het maken van instrumenten en globes.

Eenmaal terug in Nederland (in 1596) ging hij zich dan ook bezighouden met het vervaardigen van landkaarten en wereldbollen en stichtte een **drukkerij**, die zich tot een van de mooiste van Europa ontwikkelde. Hij gaf o.a. grote wandkaarten van de wereld en werelddelen uit en vanaf 1604 ook kaarten op atlas-formaat. De eerste Blaeu-atlas, een gezamenlijke uitgave van vader en zoon, was de uitgebreide "Appendix Theatri A. Orтели et Atlantis G. Mercatoris", die uit 98 kaarten bestond. Het werd uitgegeven in 1631. Deze uitgave in het Blaeu-fonds groeide snel, en Blaeu's ambitie om een grote wereldatlas te maken kwam dichterbij met de uitgave (in 1635) van de uit twee delen bestaande "Novus Atlas of Theatrum", een werk dat 208 kaarten bevatte. Aan de hand van de uitgave van zijn Novus Atlas kunnen we een idee krijgen van zijn ambities : er verschenen vier verschillende edities in vier verschillende talen: in het Duits (208 kaarten), in het Nederlands (207 kaarten), in het Frans (208 kaarten) en in het Latijn (207 kaarten).

Enkele jaren later, in 1638 overleed Willem Jansz. Blaeu en ging zijn bedrijf over op zijn beide zoons.

Joan Blaeu (één van de zoons) zette de traditie voort van het vervaardigen van wereldbollen in alle soorten en maten. Ze hadden een diameter van tien tot zestig centimeter. Hij ging ook door met het maken van wandkaarten, bijvoorbeeld de grote wereldkaart van 1648 die "Nova Totius Terrarum Orbis Tabula" heette en uit twintig bladen bestond, waarop ook de Nederlandse ontdekkingen Australië en Nieuw-Zeeland stonden. Hij heeft ook de wereldatlas verder uitgebreid van ruim 200 kaarten (in 2 delen) in 1635 tot 580 kaarten (in 9 delen) in 1655. Bij de dood van zijn vader in 1638 ging tevens de aanstelling als kaartenmaker van de VOC die zijn vader eerst bekleed had, over op Joan Blaeu.

Hij werd belast met het maken van kaarten en zeilaanwijzingen voor de stuurlieden en kapiteins van de VOC. Deze atlanten en kaarten werden bewaard in het Oost-Indische Huis in Amsterdam, dat in 1606 werd gesticht.

In 1662 bereikte de uitgeverij zijn hoogtepunt met de uitgave van de **Atlas Major** oftewel de Grote Atlas. De Atlas Major is een bewijs van het succes van de Gouden Eeuw van de Republiek der Zeven Verenigde Nederlanden, zo wordt gezegd. Het is tevens het duurste boek dat in de 17de eeuw is gedrukt. Ook Blaeu's stedenatlas van de Nederlanden is een

van de mooiste boeken, die er bestaan. Nergens krijgt men een fraaier beeld van de steden in de Nederlanden in het midden van de Gouden eeuw.

Op 23 februari 1672 brak er **brand** uit in een gebouw aan de Gravenstraat in het centrum van Amsterdam. De brand maakte een einde aan het bestaan van een uitgeverij die meer dan 40 jaar daarvoor was gesticht en droeg waarschijnlijk bij aan de dood van de eigenaar Joan Blaeu, een jaar daarna (1673). Daarmee eindigde het monopolie van één van de grootste uitgevers van kaarten en atlassen in de geschiedenis van de uitgeverij.